

373.31(082)

178 Міністерство освіти і науки України
Криворізький державний педагогічний університет
Кафедра педагогіки і психології

*ПРОБЛЕМИ ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ
РЕФОРМУВАННЯ ШКОЛИ*

**Збірник наукових та науково-методичних праць
викладачів кафедри педагогіки і психології
Криворізького державного педагогічного університету**

Випуск 3

*Присвячено 75-річчю
Криворізького державного
педагогічного університету*

**Кривий Ріг
2005**

- Джежелей О. В. Методичні рекомендації щодо роботи з книгою "Вчуся читати". -Харків: Ранок, 2002. – 132 с.
- Коменський Я. А. Велика дидактика. -К.: Рад. школа, 1987. – 402 с.
- Концепція національного виховання //Рідна школа. -2000. – № 1. – С. 47-49.
- Педагогічні ідеї Г. С. Сковороди. -К.: Вища школа, 1972. – 146 с.
- Русова С. Вибрані педагогічні твори. -К.: Освіта, 1996. – 304 с.
- Руссо Ж.-Ж. Вибрані твори /Хрестоматія з історії педагогіки. – К.: Вища школа, 1987. – 712 с.
- Сухомлинський В. О. Павлицька середня школа //Вибрані твори в 5 т. – К.: Рад. школа, 1977. – Т. 3.
- Тлумачний словник української мови /За ред. О. М. Єфімова. – К.: Довіра, 1999. -407с.
- Ушинський К. Д. Педагогические сочинения в 6 томах. – М.: Педагогика, 1993. -Т.2. – С.317.
- Чернова М. В., Билова О. М. Екологія. -К.: Рад. школа, 1986. -146с.

РОЛЬ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Шевченко Т. В., Свистун Р. П.

Стаття присвячена проблемі впливу художньо-естетичної діяльності школяра початкової ланки освіти на його загальну академічну успішність з досвіду роботи центру дитячої творчості на базі ЗОШ № 15 ім. М. Решетняка м. Кривого Рогу.

This article is devoted to the problem of the influence of the pupil's aesthetic activity of the elementary level education its general academic progress from the experience of children's creation centre innovators, which is based in the secondary school № 15 named after Nick Reshetnyak in Kryvyi Rih.

Проблема підвищення ефективності навчальної діяльності школярів початкової ланки навчання і як результат підвищення загальної академічної успішності завжди займала важливе місце в теорії та практиці початкової освіти. Існують найрізноманітніші шляхи розв'язання цієї проблеми, зокрема використання інноваційних педагогічних технологій, експериментальних авторських програм навчання і т. ін. Але незаперечним є той факт, що процес навчання і виховання є нероздільним, і, звичайно, істотний вплив на навчальну діяльність здійснює виховний процес.

Значний науковий та практичний інтерес викликає проблема впливу художньо-естетичного виховання на загальний розвиток школярів та підвищення успішності. Загальним питанням теорії естетичного виховання присвячено праці Б. М. Теплова, Г. С. Костюка, І. А. Зязюна, О. В. Кирчука, Т. І. Цвеліх, Б. Т. Лихачова, Б. П. Юсова, О. М. Семашко та ін.; питанням естетичного виховання засобами дійсності (природи праці, поведінки, спорту тощо) і різних видів мистецтва – Д. Б. Кабалевського, Б. М. Неменського, Е. В. Кв'ятковського, В. О. Сухомлинського, Л. О. Горюнової, Л. Г. Коваль, О. Н. Рудницької та ін.; питанням специфіки художньо-естетичного виховання учнів на різних вікових етапах – С. О. Анічкіна, М. А. Верби, О. О. Меліс-Пашева, Л. П. Печко та ін. За твердженням І. А. Зязюна: "З великим навантаженням у школі справляються ті діти, які мають розвинені художні інтереси..... перш ніж учень візьметься за вивчення основ різних наук, його мозок має досягти певного рівня розвитку. Це відбувається лише за умови постійних і продовжуваних сенсорних впливів. І ось тут найважливішу роль відіграє художнє виховання" [4, с. 158].

Естетичне виховання — це формування естетичного відношення людини до дійсності. З його допомогою виробляється орієнтація особистості у світі естетичних цінностей і одночасно — здатність людини до естетичного сприймання і переживання, естетичний смак та ідеал, здатність до творчості за законами краси, до створення естетичних цінностей у мистецтві, у праці і побуті, вчинках і поведінці. Естетичне виховання тісно пов'язане з моральним, оскільки існує взаємодія між естетичними і моральними цінностями. Завдяки красі і позитивному естетичному почуттю, викликаному нею, люди часто-густо схильні до добра ще до того, як його ідея буде сприйнята свідомістю [4, с. 160].

Процес виховання (в усіх його смислах) виявляє природні здібності людини, створює умови для їх розвитку і, спираючись на них, формує систему здібностей до естетичної діяльності, намагається розвинути її до рівня, що забезпечує необхідне суспільству естетичне ставлення до світу. Таким чином, сутність естетичного виховання — цілеспрямоване

формування і розвиток підходу людини до світу з потребою в досконалості, залучення її до споживання і творення цінностей естетичної культури суспільства, щоб зробити їх її світом [2, с. 47].

Щодо статусу естетичного виховання у нашій країні, то він є надзвичайно низьким. Коли соціологи запропонували оцінити значення естетичного виховання дітей в балах, то лише 8 % батьків поставили цьому виду виховання високу оцінку, 24 % — найнижчу, останні, по суті, не змогли дати йому ніякої оцінки [5, с. 131].

Запропоновані вищезгаданими авторами підходи до художньо-естетичного виховання школярів можна умовно розділити на два підходи:

1) здійснюються безпосередньо на базі середніх загально освітніх закладів, зокрема під час уроків музики та співів, малювання, праці, на факультативах, у гуртках та авторських майстернях художньо-естетичного спрямування;

2) здійснюються у позашкільних закладах освіти і виховання, а саме: у музичних, художніх школах, центрах дитячої та юнацької творчості тощо.

Цікавим у цьому контексті є досвід роботи ЗОШ № 15 ім. М. Решетняка м. Кривого Рогу, що поєднує ці два підходи: на базі школи працює потужний центр дитячої творчості, що складається з 13 гуртків, 9 з яких мають художньо-естетичне спрямування.

На базі ЗОШ № 15 ім. М. Решетняка м. Кривого Рогу проводиться експеримент по розробці та впровадженню системи виховання здорового школяра засобами художньо-естетичної діяльності. В рамках цього експерименту було проведено дослідження впливу художньо-естетичного виховання на учбову діяльність школярів початкової ланки освіти, метою якого було з'ясувати яким чином впливає діяльність учнів у ЦДТ на їх загальну академічну успішність.

Методи дослідження: бесіда, аналіз шкільної документації з метою визначення рівня академічної успішності учнів та статистичний аналіз результатів.

Бесіди проводились з учнями та вчителями молодшої школи з метою отримання даних про те скільки дітей в кожному класі систематично відвідують гуртки художньо-естетичного спрямування шкільного ЦДТ і яке ставлення у дітей до занять у гуртках.

Результати бесіди показали, що 58 % молодших школярів відвідують гуртки художньо-естетичного спрямування і мають позитивні враження від такої діяльності.

Аналіз шкільної документації показав значні відмінності в академічній успішності між учнями, що відвідують гуртки та не відвідують їх (див. табл. 1)

Таблиця 1

Навчальні предмети	2-гі класи (середній бал)		3-ті класи (середній бал)		4-ті класи (середній бал)		Середні значення по молодшій школі	
	Діти, що відвідують гуртки	Діти, що не відвідують гуртки	Діти, що відвідують гуртки	Діти, що не відвідують гуртки	Діти, що відвідують гуртки	Діти, що не відвідують гуртки	Діти, що відвідують гуртки	Діти, що не відвідують гуртки
Українська мова	8,1	6,14	8,8	7,8	8,3	6,4	8,4	6,8
Читання	8,7	7,7	9,25	9	8,9	7,9	8,95	8,2
Математика	8,64	7	8,8	7,14	7,4	7,1	8,28	7,08
Загальна успішність	8,48	6,95	8,95	7,98	8,2	7,13	8,54	7,36

Для перевірки достовірності різниці середніх арифметичних величин академічної успішності учнів молодшої ланки навчання користуємося критерієм Стюдента, що оцінює статистичну значущість різниці середніх арифметичних величин за формулою:

$$t_d = \frac{M_1 - M_2}{\sqrt{m_1^2 + m_2^2}}$$

Результати дослідження згруповані за предметами.

Для української мови $t_d = 4,856$. Різниця статистично значуща для двох порогів ймовірності $t_1=0,95$ та $t_2=0,99$.

Для читання $t_d = 3,315$. Різниця статистично значуща для порогу ймовірності $t_1=0,95$.

Для математики $t_d = 3,482$. Різниця статистично значуща для порогу ймовірності $t_1=0,95$.

Таким чином, за результатами проведеного дослідження можна стверджувати, що художньо-естетична діяльність учня початкової ланки освіти напряму пов'язана з його академічною успішністю, причому найбільш статистично значуща різниця виявлена для занять з української мови. Отже учні молодшої школи, що відвідують гуртки художньо-естетичного спрямування у центрі дитячої творчості мають достовірно вищий рівень академічної успішності порівняно з учнями, що не відвідують ЦДТ.

В процесі розвитку особистості молодшого школяра художньо-естетичне виховання, окрім основних, переслідує ряд додаткових цілей. Естетичне почуття прекрасного, піднесеного стає основним стимулятором учбової діяльності дитини. В результаті художньо-естетичного виховного процесу дитина сприймає духовні начала і керується ними в усіх сферах життя. Впливовість художньо-естетичних начал сприяє розвитку творчих підходів до всіх явищ дійсності. Естетично розвинена дитина прагне внести художні та естетичні елементи в усі види своєї діяльності, роблячи її тим самим більш успішною. Це означає, що ефективне здійснення трудового, морального, інтелектуального виховання неможливе, якщо ігнорувати виховання художньо-естетичне.

Література:

1. Вахнянская И. Л. Психологические условия формирования эмоционально-эстетического отношения к музыке у младших школьников: Автореф. канд. дис. М., 1980.
2. Витковская Н. С., Джола Д. Н., Щербо А. Б. Формирование культуры поведения младших школьников: Пособие для учителей. – К.: Рад. шк., 1988.
3. Давыдов В. В. Психологические проблемы процесса обучения младших школьников /Хрестоматия по возрастной и педагогической психологии. Работы советских психологов периода 1946-1980 гг. / Под ред. И. И. Ильасова, В. Я. Ляудис. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1981.
4. Зязюн І. А., Сагач Г. М. Краса педагогічної дії: Навчальний посібник для вчителів, аспірантів, студентів середніх та вищих навчальних закладів. – К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 302 с.
5. Назарова С. Сім'я і естетичне виховання // Соціол. досл.— 1986. – № 2.
6. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей // Проблемы индивидуальных различий. – М., 1961.

МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ

Любар Р. О.

У статті розглядається роль українського фольклору в системі музично-естетичного виховання молодших школярів. Характеризуються набутки української музично-педагогічної школи XIX – XX ст., на традиціях якої ведеться підготовка майбутніх вчителів музики в сучасній початковій школі.

The article is dedicated to the analysis of Ukrainian folklore in music-aesthetic system of bringing up junior schoolchildren. The author marks achievements of the Ukrainian pedagogical school of XIX-XX centuries, the traditions of which are used in training future teachers for their future work in the modern elementary school.

Фольклор – надзвичайно складний культурно-історичний феномен, у глибинах якого у вигляді логічних і виразових структур живе пам'ять про усі минулі епохи. У ньому поєднано різні види мистецтва і творчості – поезію, музику, хореографію, живопис, ремесла, міфологію. Народна музика утворюється з пісень, інструментальної музики, пісенно-